

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Ioannis Cochläei De Actis Et Scriptis Martini Lvtheri Saxonis

Cochlaeus, Johannes

Parisiis, 1565

Acta & scripta Lutheri, Anno Domini M. D. XXXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29789

de sanctis persuadere cepit, quàm digna
preciosa sit in conspectu Dei mors sanctorum
quanto plus aestimet sanctos defunctos, quàm
adhuc in carne viuentes: quanto minus curet
sanctos in terra, quos infirmos ac miseròs relin-
quat, perinde ac si non videat eos: quàm eos,
qui morte ablati è conspectu hominum, ac sub-
terra iscentes, tunc primum preciosi coram
Deo fieri incipiant. Hæc omnia eo refert, vt ple-
bi persuadeat, Principem Electorem, quem
Caput sum vocat, à conspectu mortalium abla-
tum, preciosum esse in conspectu Dei, & in re-
quie receptum, vbi tutus sit ab omnibus Diabols
& inimicis, eiusque memoria sine perditione &
obliuione in æternum permaneat. Hæc idcirco
retrulit Cochlaus principi Anhaltino, vt osteu-
deret ei, quàm ventosa & instabilis sit doctrina
Lutheri, quæ ad omnem uentum, velut arundo
vertitur, ac mutatur. A qua cauere nos iussit, &
Christus in Euangelio, & Paulus in Epistola ad
Ephesios.

Acta & scripta Lutheri,

Anno Domini

M. D. XXXIII.

Nterea noua oritur Lipsiæ (quæ vrbis
& celebri Academia & insigni Empo-
rio clara, Duci Saxonæ Gergio, per o-
mnia Catholico Principi paret) iurgandi occa-
sio: Dum multi è plebe diebus Dominicis ex-
ff ij

*Noua conten-
tio inter Lut.
& Lipsenses
ac Ducem Ge-
rgium.*

currerent in propinquum pagū nomine Holtz-
 hausen, qui ad ditionem Electoris Saxoniz Spe-
 rat. Vbi prædicabat homo Lutheranus, popu-
 lumque subvtraque specie communicabat quā
 aliqui Diaconum, aliqui purum Laicum ac suū
 textorem fuisse dicunt. Hæc ubi rescivit Dux
 Georgius, prohibuit Lipsensibus, ne amplius il-
 luc exirent. Cum vero multi iam infecti essent
 ab illo, & occulte Lutherizarent: prius Principis
 ut morbidas pecudes à sanis ouibus discernere
 possit, iussit certa dari symbola, in modum
 mi procusa, quæ sacerdotes confitentibus atque
 communicantibus tempore paschali darent
 illi redderent Senatui, cum professione nomi-
 nis quisque sui. Hæc quidam è ciuibus, qui Lu-
 therizabant, ægre ferentes, iramque Principis
 timentes: scripserunt ad Lutherum pro con-
 num metu principis sui possint salua conscien-
 tia sub vna specie communicare. Quibus ille
 (quoniam Vuittenberga septem dūtaxat Millia-
 ribus à Lipsia distat) statim respondit in hæc
 verba Teuthonice.

*Epistola Lutheri ad
 Lipsenses.*

*Detractio-
 nes Luth: con-
 tra Ducem
 Georg.* Honorabilibus ac prouidis bonis amicis
 meis Lipsiz, quos Dux Georgius, hostis Euan-
 gelii, nunc proseribit: Gratiam & pacem in Cris-
 to, qui apud vos patitur ac mori debet, & certis-
 sime resurget atque vos reget. Intellexi chari-
 tate, quosdā è vobis procurasse interrogari, an
 bona cum conscientia vnā speciē Sacramenti ac

apete

queant, sub eo prætextu, ac si utrâque spe
 am acceperint, vt hoc modo peccata reddere
 vestra Superioritas. Quoniam vero nullum è
 vobis nosco, neque scio, quò modo se habeat cor
 & conscientia vestra, hæc mihi o prima videtur
 esse sententia. Quisquis hac de re instructus, in
 conscientia sua pro Dei verbo atque ordinatio
 ne tenet, quod vtraque species recte detur: is
 sub corporis & animæ periculo, contra eius mo
 di conscientiam suam, hoc est, contra Deum ip
 sum, non agat. Iam vero quoniam Dux Georgi
 us nititur etiam secreta conscientia explorare,
 dignus omnino esset, vt deciperetur, veluti Sa
 thanæ Apostolus, quacûque id ratione fieri que
 at. Non enim habet neque ius vllum, neque op
 portunitatem, tale quid postulandi, & peccat in
 Deum ac spiritum sanctum. Verum quum nos
 considerare debeamus, non quid alii faciant ho
 mines mali, siue homicidæ sint, siue raptores,
 sed quid nos deceat pati ac facere: In hoc sane
 casu optimum fuerit, vt ferociter dicatur in fa
 ciem huic homicidæ atque raptori, Hoc nolo fa
 cere. Si rapueris mihi propter hoc seu corpus seu
 substantiam meam, alteri rapuisti, cui exacte per
 soluas oportet. Sicut Petrus ait. Iesus Christus pa
 ratus est iudicare viuos & mortuos. Vade igitur
 bone raptor, Quod tu vis, id nolo ego. Quod au
 tem ego volo, id Deus quoque prope diem volet
 id experiemini: Oportet enim Diabolo cru
 cem in faciem impingere, & non multum vel ap
 plaudere vel blandiri, sic sciet, cum quonam
 Ff iiij

*Constituta in
 Principe, que
 subditos docet
 Luth.*

sibi res est. Christus Dominus noster vos confortet ac sit vobiscum Amen. Datum Vuitenbergæ in magna sexta feria 1533.

Senatus Lipsiense.

Hæc epistola, ut Lipsiam venit, sacratissimi Paschæ diebus, quando populus maxime deus vnanimisque esse deberet: odii discordiæque faces in animis ciuium accendit, hinc inde circumlata inter ciues ac multiphariam excipit. Quod vbi Senatus accepit, ad præcauendam seditionem, confestim ad Dresdam (quæ XIII. Milliaribus à Lipsia distat, vbi Curia est Principis) misit nuncium, cum hac in Teutobonia Epistola.

Epistola Lut. dicitur molestum scriptum

Illustrissime ac Generosiss. Princeps: Principali Clementiæ vestræ, in primis nostra deorata, promptaque omnino & officiosa obsequia sunt studiose omni tempore parata. Clementiæ Domine, paucis iam elapsis diebus cõperimus exemplar molesti cuiusdam scripti (quod Doctor Martinus Luther ad quosdam hoc scripsisse fertur) hinc inde per ciuitatem circumlatum esse: Quemadmodum & nobis duo illius exempla in manus tradita sunt. Super quo sane nos multam diligentemque inquisitionem atque explorationem fecimus, illius Epistolæ acquirenda gratia, atque etiam ad resciedum, quisnam eam impetrauerit, ad quem scripta sit, & quisnam eam apud se habeat. Tandem vero post multam nauatam operam, hodie rem certo competimus hoc sane modo. Est hic insignis & ingeniosus Gëmarū sculpsor atque Aurifaber, Stephanus Scimber

Heinber dictus, qui è Nurenberga huc se rece-
 pit. Hinc res hæc nota esse ferebatur. Cunque
 dicto magistro Stephano scire omnino velle
 mus, vbinam ea esset epistola, promisit ille, da-
 turum se operam, vt eam ad manus nostras affer-
 ret: Quemadmodum & fecit demum, eam Cõ-
 sili nostro tradens. Quam nos Illustriss. Clemẽ-
 tiæ vestræ his literis inclusam trãsmittimus, Cu-
 ramus præterea, vt prædictus Gemmarũ scul-
 ptor seu Aurifaber, adhibitis fideiussoribus pro-
 miserit, se intra Quatuor Septimanas hinc dis-
 cessurum non esse, quousque res ista suum attrin-
 gat finem. Hęc Illust. Clementiæ vestræ, deuota
 intentione non potuimus non denunciare. Cui
 sane omni cum subiectione ac obedientia, ser-
 uire semper paratissimi sumus. Datum sub no-
 stræ Civitatis sigillo, Sabbato post Quasi modo
 geniti, Anno Domini M. D. XXXIII.

Senatus Lipsensis.

His lectis, Dux Georgius scripsit Principi
 Electori Saxonæ, Ioanni Friderico, qui Patri-
 suo in regimine ac dignitate successit: conque-
 rens de hæc Lutheri iniuriosa Epistola, per quam
 ille non solum grauitè læserit nomen & existi-
 mationem personæ eius: Verum etiam subditos
 eius rebelles facere attentauerit. Atque per hoc
 violauerit pacta, quæ pater Electoris cum Du-
 ce Georgio per vtriusque partis Consiliarios
 anno Domini 1527. iniuerat. Perebat igitur
 à filio, Electore nouo, vt propter hanc ma-
 lignam attentationem velit ita se gerere in
 Lutherum, vt manifeste appareret, eam sibi di-

*Querela Du-
 cis Georgii ad
 Electorem
 Sax.*

applicere, curaretque iniuriis tandem ab illo finem imponi. Caput autem concordie, quod hic citat Dux Georgius, ita habet in Teuthonico de verbo ad verbum. Quod ad Lutherum attinet, Clementiss. Dominus noster Princeps Elector Saxonie, debet Luthero, eò quod is in terris & Principatibus eius degat, denunciare per suos, significatum esse Clementiæ suæ quod minacia scripta intenderet, ex quibus conicere liceat, ipsum in animo habere, contra Illustriss. Clementiæ suæ Cognatum, Ducem Saxonie Georgium, eiusque terras & subditos, seditionem ac rebelliosam excitare, atque etiam famosis & conuictiosis libellis. Et quamvis Illustr. Cle. sua nolit suspicari, quod intentio eius sit, vel contra Clementiæ suæ Cognatum uel contra quemcunque alium, ad seditionem acitire. Id quod non minus Illustr. Clementiæ suæ, quam suo Cognato intolerabile foret: Velit tamen Illustr. Cle. sua serio illi mandasse, Cum ipsemet sciret, seditionem & iniuriarum irrogationem diuinæ scripturæ atque Evangelio contrariam esse, vt in hoc seipsum admonear, & ab his omnibus abstinere. Et post pauca. Debet præterea Clementissimus Dominus noster serio præcipere Luthero, et neque ab ipso neque ab vlllo sibi adhærente, in terris Ducis Georgii, quouis modo aut prætextu quicquam attentetur, practicetur, proponatur aut agatur. Hæc ibi.

Interea Cōsul Lipsensis, Vuolfgangus Vuide

Wideman, propter varias suspiciones de Epistola illa in populo, scripsit ad ipsum Lutherum ad hunc Epistolæ exemplo: Benigne rogans, ut clarum det responsum, an ea Epistola ab ipso sit ito modo emissa, & ad quem sit scripta, aut quo modo res aliter se habeat: Quoniam plurimi homines Lipsiæ ob eam habeantur suspecti. Velle igitur suo responso prospicere, ut homines illi, quibus cum ea Epistola nihil negotii est, & nihilominus in suspitione tenentur: a concepta suspitione liberentur ac dimittantur. Huic autem Lutherus ita respondit.

*Responsum
Luth.*

Honorabilis prudensque ac dilecte Domine & amice, scripta vestra recepi, & eorum sententiam admodum probe intellexi. Et ad uestram precepcionem atque petitionem, est vicissim precatio & petitio mea, dignemini indicare mihi, quisnam vos iusserit aut incitauerit, huiusmodi literas ad me scribere. An fecerit hoc plebanus in Collen, an Sicarius in Dresden, an vero Dominicellus vester Dux Georgius. Tunc sane acquiritis responsum, mensuram plenam, referatam, cogitatam & super fluentem, Deo volente. Nam ad seruiendum vobis promptus sum. Datum Vuittenbergæ Dominica post S. Georgii 1533.

*Liber Luth.
cōtra Ducem
Georgium*

Martinus Lutherus, Doctor &c.

Hoc proteruū Lutheri respōsū, vbi Cōsul Lipsiæ Ducem Georgio Dresdā misisset: Ille rursus scripsit Ducem Electori, Agnato suo, adiungens vtriusque Epistolæ & Consulis & Lutheri exemplū.

addens & minas Lutheri, nuncio Consulis factas, si de cætero tali cum Epistola ad ipsum rediret. Rogauit igitur benigne, vt ea in re faceret, quemadmodum sibi fieri velit, Inde nactus criminandi occasionem nouam Lutherus, ad idem librum, cui titulum fecit. Confutationem impetratæ sibi à Duce Georgio seditionis, & literas consolatorias ad Christianos, ab eo è Lipsiæ causa expulsos, In cuius sane libri exordio notat quædam Electoris verba ad se scripta, In hæc sensum Teuthonice.

Verba Electoris ad Luth.

Quod si hæc vestra esset intentio, concitandi homines nostri Agnati, aut alios per scripta vestra ad vllam seditionem: id vobis nullo pacto à vobis tollerandum esset. Ac facile possetis conuicere, nos non intermissuros, quin dignam sumeremus de vobis pœnam: At putare volumus, non esse ad hoc animum vestrum. Quapropter vestrum erit, de tali inculpatione atque imputatione pro necessitate vestra, vt vestra intelligatur innocentia, vos per scripta vestra defendere. Ne nos quoque, si talis defensio non fieret, existimare oporteat tanquam hærum rerum forsitus. Hæc Elector iuuenis, qui Lutherum vehementius amare ac magnificare videbarat. Eius igitur potentia protectioneque & iussu fretus Lutherus, pleno conuictiandi ac malignandi impetu, in Ducem Georgium inuectus est. Primum igitur impudentem præmittit Pii Principis præse contemptum, dicens Teuthonice, Iam uolo Ducem Georgium, tanquam meum meque
Euangelii

*Scurrilitas
Luc. in Duce
Georgium*

Evangelii hostem, eo afficere vel honore vel ob-
 equio, vt fateri velim, eam epistolam esse me-
 am, etiam si & manus mea & sigillum meum ade-
 ret, quandoquidem secreta est epistola, quam
 cum habere non licet, multo minus super eam
 agere aut proteruire: Verū tamen, cum propter
 eam irascatur atque proteruiat, meque coram
 Clementissimo Domino & Principe meo vult
 accusare, vendicabo mihi eam epistolam, & de-
 bet mea esse atque vocari, ad experiendum, an
 & eiusmodi epistolam aduersus tam altam & a-
 curatam artem Ducis Georgii defendere queam:
 late sperans, Deum ad hoc gratiam mihi con-
 cessurum esse. Deinde vane protestatur, se nihil
 dicturum in personam aut statum Ducis Geor-
 gii, quem admodum nec vnquam dixerit aut scri-
 pserit antea. Et de sua glorians prudentia subiū-
 git. Ego semper (inquit) verba mea sic posui ac
 antea ponderavi, quod bene volo ad ius prouo-
 care, ac proteruire contra Ducem Georgium,
 & omnes eius Papistas in vnum, vt non possint
 cum veritate ex illis facere vllam seditionem,
 aut hæresim, aut conuitia, aut famulos libellos
 Audacter itaque prouocat Ducem Georgium,
 vt si bonus ac verax sit Christianus, procedat
 scriptaque sua prober: In quibus eum corā Ele-
 ctore accusauit, quod ei subditos suos rebelles
 atque inobedientes faciat &c. Quem sane li-
 brum, vbi vidit Cochleus, magno accensus ze-
 lo, scripsit Apologiam pro Piiissimo Patrono suo,
 Duce Georgio, In qua libere commemora-

*Iactantia Lud
 de sua
 prudentia.*

*Apologia
 Cochlei pro
 Duce Georgio*

uit multa, quæ ægre tulit postea Elector Saxon-
 a, ad quem ille librum suum, quamprimum ex-
 cusus fuit, per proprium nuncium misit: quem
 admodum in Apologia illa sua publice promit-
 rat. Recitat enim ibi rei gesta seriem, & omnes
 supra dictas Epistolas. Deinde admiratur, quod
 Elector cum Consiliariis suis nouis perspicere
 non potuerit, talem Lutheri Epistolam esse: &
 pactis antiquis contrariam, & plane seditiosam.
 Cum in ea apertis verbis scriptum sit, quod op-
 timum sit, ferociter homicidæ ac raptori insu-
 em dicere, Nolo id facere. Quis enim bonus
 potest vel gerere vel concipere animum erga
 homicidam Et raptorem? aut erga hostem Euan-
 gelii Apostolumque Diaboli? Præsertim verum
 quod addit ibidem Lutherus, dignum esse Du-
 cem Georgium, ut decipiatur, quacunque in-
 tentione fieri queat. Quid enim aliud intendit sedu-
 tionis machinator, quam ut decipiat qualibet
 arte aut ratione suum Principem aut Magistrum?
 Obiicit eam quoque impudentiam, quod ubi
 vult Lutherus liberum esse, tum ad confite-
 dum, tum ad negandum, quod ea Epistola
 sua: Cum alioquin fœdissime confusa atque con-
 darguta sit per sepe eius inconstantia atque con-
 trarietas, etiam Augustæ coram ipso Electore.
 Et aduersus excusationem Lutheri, qua suas con-
 trarietates excusare nititur, affertidem Cochæ-
 us sex rationes, quibus omnem excusandi viam
 præcludit. Cum autem Lutherus Duci Georgio
 rursus obiiceret confictum fœdus quorundam
 Principum

*Duplex calū-
 nia Lutheri in
 Ducē Georg.*

Principum: Cochleus quinque rationibus acri-
 tam calumniam confutavit, ac in Lutherū
 torfit, vt non minus ipse, quā D. Pak, prosci-
 ptione dignus esset, propter seditiosum illud sig-
 namentum. Confutavit & aliam calumniam re-
 cens excogitātam, de quadam iurandi formula,
 secundum quam cogeret (vt asserbat Luthe-
 rus) Dux Georgius subditos suos, Lutheranam
 ab iurare hāresim. Dicebat ergo Lutherus. Si
 ars est, venenose interpretari ac malitiose per-
 uertere alicui verba sua: vellem Et ego Duci Ge-
 orgio bene interpretari iuramentum, quod Lip-
 sic subditis suis imponit, & eos iurato cogit, vt
 iurare velint damnare ac persequi doctrinam
 Lutheranam. Velim ergo dicere, His verbis vi-
 brat gladium Dux Georgius, & in campū pro-
 ficiscitur contra Electorem, Langrauiumque
 & eorum confederatos. Et post pauca subdit.
 Nihilominus cum res ipsa docebat, Ducem Ge-
 orgium non esse compotem sui, Diabolusque
 sic in mūdo vndique nequaquā: velim, vt ei⁹ No-
 bilitas prouincialisque populus ludum hunc at-
 tenderent, atque etiam vicini Principes. Non
 intelligo iuramentum istud, scio tamen probe,
 Diabolum nihil boni intendere, & ex contem-
 pibili scintilla grande incendium nasci posse.
 Ego nolim accipere omnia bona mundi, quod
 epistola mea tam seditiose sonaret; quā sonat
 iuramentum à Duce Georgio impositū: Opor-
 teret me ī hoc ictu oculi præ dolore mori, Ad-
 versus hāc calūniam produxit Cochleus publicū

*Testimonium
Senatus Lip
sen. cōtra Lut.
de Iuramēto -*

testimonium Senatus Lipsensis, qui in sua ad
Ducem Georgium epistola, sic respondit. Nos
ad scripta Illustris Clementiæ vestræ, quibus
indicat, Lutherum scribere de quodam iura-
mento hic quibusdam proposito, ad damnan-
dum & persequendum Lutherana sectam: Tres
Ordines Senatus cōgregauimus, quibus ea per-
legimus, & interrogauimus. Qui omnes vanti-
miter dixerunt, se nihil scire neque de tali pro-
positione, neque de ipso iuramento, Quomodo
modum & nos nescimus, illud cuiquam hic pro-
positum fuisse, neque id nobis ab Illustri Cle-
mentia vestra mandatum fuit, Quare scire non
possamus, quidnam Lutherus per hoc intendat.
Hæc Senatus. Veruntamen postea nactus est
Dux Georgius duo exempla conficti iuramenti,
quod ad excitandam & constandam ei insu-
diam, à Nebulonibus quibusdam interris Luthera-
nanis alicubi publice affixum fuerat. Et satis qui-
dem ingeniose confictum fuit, vt facile crederetur
esse verum. Nam secundum communem
formam Iuris, de abiuranda quavis hæresi, ver-
ba sonabant. Odiosa tamen verba illa, ad dam-
nandum ac persequendum doctrinam Luthera-
nam, in ea formula non habebantur. Affinxit au-
tem ea Lutherus, vt eo grauius odium in boni
Principem concitaret. Id vero omnium ager-
ime ferre videbatur, quod Dux Georgius dice-
ret, eum seditiose scripsisse. Dicebat ergo. Si
qua gratia de maledicto ac scelesto mundo pro-
merenda esset, & ego D. Martinus nihil aliud
boni

*Tactantia Lu-
theri de scrip-
tis suis profectu
lari potestate.*

Null aliud boni docuiffem aut feciffem, nifi
 hoc ſeculare gubernationem atque poteſta-
 tem ſic illuſtraui atque exornaui: propter vnũ
 hoc ſaltem deberent mihi & gratias agere & fa-
 cere. Talem enim gloriam & honorem habeo
 per gratiam Dei, de hoc (ſiue gaudeat ſiue do-
 neat Diabolus cum omnib⁹ (quamis ſuis) quod
 tempore Apoſtorũ nullus Doct̃or aut ſcri-
 ptor, nullus Theologus aut Iuriſconſultus, tam
 digniter ac clare conſcientias ſecularium ſta-
 tutum confirmauit, inſtruxit & conſolatus eſt, ſi-
 cut ego feci, per ſingularem gratiam Dei, hoc
 pro certo ſcio. Quoniam neque Auguſtinus,
 neque Ambroſius (qui tamen hac in re optimi
 ſane) mihi in hoc æquales ſunt &c.

Contra hanc eius iactantiam ita reſpondit *Prover. 27.*
 Cochleus. Ait Sapiens. Laudet te alienus, & nõ
 os tuum: extraneus, & non labia tua. Ego profe-
 cto hæcenus nunquam audiui, hanc Luthero
 laudem à cordatis tribui hominibus, qui eius
 ſcripta legerunt. Iactitat quidem & multa alia
 de ſe ſuæque doctrina, quæ mera ſunt menda-
 cia: Gloriat̃ enim, Euangelium ſuum lucidius
 clariuſque eſſe, quàm fuerit temporibus Apo-
 ſtorum, & Germanos ante doctrinam ſuam
 nunquam verum habuiſſe Euangelium. At hu-
 iuſmodi gloriationes tam ſtolidæ ac monſtro-
 ſæ, apud veteres graueſque autores nuſquam
 reperiuntur. Iactitat forſitan hic librum ſuum
 (cui titulus eſt. De ſeculari poteſtate) vſque a-
 deo glorioſe ſuper omnes doctores. Quisquis

*Confutatio
 huius iactan-
 tiæ.*

*Luthe. in ſer-
 mone de de-
 ſtructione
 Hieruſalem.
 Se ditioſus li-
 ber Luthe. de
 ſeculari pote-
 ſtate.*

Gg

autem cum perlegerit librum, inueniet pro
 dubio, nullum esse librum vel seditiosiorē,
 conscientijs secularium potestatum grauiorē.
 Deinde commemorat idem Cochleus XX.
 titulos ex eo libro, velut exempli gratia, In
 quos sane hæc quoq; verba habentur. Sacra-
 res Domini deberent prouincias homines
 gubernare extrinsecus: Hoc omittunt, nō
 scientes, quàm excoriare ac deglubere, vni-
 vestigal super aliud, vnum tributū super
 imponere: hic vsus, illic lupum emittit. Ad
 hæc, nullam fidem aut veritatem apud se
 re. Agunt itaq; peius, quàm prædones ac No-
 lones agerent. Et sæculare eorum regimen
 profunde iacet, quàm iacet Ecclesiasticorum
 Tyrannorum regimen. Quapropter Deus
 didit eos in reprobum sensum, vt agant peius
 se, volētes spiritualiter dominari super animas.
 Quemadmodū illi volūt dominari seculariter
 vt confidenter alienis sese onerēt peccatis. De
 que & omnium hominū odio, donec intereant
 simul cū Episcopis, presbyteris ac monachis,
 vnus nebulo cum altero. Hæc ibi Lutherus, &
 adhuc multo grauiora magisque seditiosa, pau-
 lo anterusticorum tumultus ædidit. Cum ce-
 tem Dux Georgius deprehendisset circiter
 LXX. homines, qui Lutheri dogmata sectantes
 noluerunt sub vna specie Sacramenti Eucha-
 stie communicare: præfixit eis terminum à
 Pascha vsque ad Pentecosten, si forte interire
 deliberarent, Ecclesiæ potius vsus, quam
 Lutheri.

LXX. ho-
 mines Luthe-
 rani à Lipsia
 discedere iussi

Lutheri noua præscripta sequi & amplecti.

Quod si nollēt, viderēt ædes suas atq; emigra-
rēt. Illi per astutum Rhetorem Germanicum
omnia enim hæc Germanice & dicta & scripta
fecerunt) confinxerunt supplicationē bene pro-
batam. In qua sane simulata deuotione, offere-
bant sese ad omnem obedientiam, quā salua cō-
scientia præstare possent, & argute multas reci-
tabant sui propositi probationes, vt ea supplica-
tione plebem Lipsensem in odium Principis, &
in misericordiam sui concitarent, Cum autem
inter cetera scripsissent, se libenter parituros, si
quis eos aliter doceret, vt recte possent sub v-
na specie communicare: Pius Princeps roga-
uit Episcopum Merseburgensem, tanquam Or-
dinarium loci, vt eos ab erronea conscientia
reuocaret sanis admonitionibus. Id quod ille
fidelissime fecit, assumptis aliquot secum Præ-
latis & Doctoribus. Quoniam vero re-
uens adhuc feruebat discessio, mentesque ho-
minum titillabat vana gloriatio, quod videren-
tur & tibi & alijs Lutheranis persecutionem
pati propter verbum Dei, Et maior pars eorum
hominum iam alibi apud Lutheranos in pro-
pinquis oppidis domos ad inhabitandum con-
duxerat, pars vero eorum, qui iuuenes erant so-
luri & artifices, locum mutare poterat facile: In-
de factum est, vt ex toto eorū numero vix duo
potuerint sanis admonitionibus reuocari,
quamuis diceretur quibusdam sigillatim, qui-
busdam collectim, si gloriaretur de verbo Dei,

Gg ij

*Eorum sup-
plicatio.*

*Cur sana do-
ctrina non ha-
buit locum a-
pud eos homi-
nes.*

certum & clarum haberent verbum Dei, quod
 Christus expresse iubet, audire Ecclesiam: At
 nullum haberent verbum Dei, quo expresse
 beatus Christus, Laicis dare vtrunque speciem Sa-
 cramenti. Sed pudor videbatur eis & dedecus
 à cœpto resilire, persecutionisque famam (quod
 rudes animos titillabat quasi martyres esse)
 amittere. Maluerunt itaque abire quàm reme-
 nere. Potuisset quidem Princeps de iure lo-
 querens, vt separaret oves morbidas à sanis. Ni-
 hil aliud igitur aduersus eos constituit, quàm
 vt personaliter Lipsiæ non habitarent: Permissum
 tamen, vt retinerent ibi non solum domos &
 bona sua, verum etiam vxores liberosque cum
 familia. Quin & ipsis ter in anno tempore Ven-
 dinarum Lipsiam reuifere liceret, sicut aliis mer-
 catoribus. Cæterum neminem eorum vel in mi-
 nimo multauit obulo. Lutherus autem, dem-
 straret ad illos literas consolatorias, rebello-
 nem & discessionem illorum maximis exortibus
 præconiis, per multas rationes Rhetoricis per-
 suasionibus fucatas. Quarum Tertia sic habet.
 Tertia (inquit) consolatio fortis ac potens est,
 si consideretis causam, propter quam perimini
 ac expellimini. Diabolus quidem & Dux Geor-
 gius simul cum Contyrannis suis, præterdunt
 apparenter, vos expelli, propter vnicum articu-
 lum de vtraque specie Sacramenti. At sub eo ar-
 ticulo est eorum intentio (quam & factis de-
 monstrant) vt debeatis abnegare totam doctri-
 nam

*Clemens Prin-
 cipis cõtra eos
 sententia.*

*Consolatio
 Luth. ad ex-
 pulsos.*

noſtri Euangelij, omneſque Papæ abomi-
nationes adorare.

Hic merito debet gaudere cor veſtrum, quod
in ea vrbe & illa prouincia exiſtis: In qua præ
cipitur, vt abnegetur ac infeſtetur verbum gra-
tiæ & remiſſionis peccatorû, & quomodo per
ſolum Chriſtum, abſque meritis, iuſtificamur
ac ſaluamur. Hic eſt enim principalis articulus
ex quo omnis noſtra fluxit doctrina, & tam cla-
re in lucem prodiit, quod etiam Auguſtæ corâ
Cæſare conſeſſa & cognita fuit, quomodo in
ſcripturis ſit fundata: & Aduerſarij ipſi coacti
ſunt fateri, quod per ſacram ſcripturam con-
fari non queat. Cui igitur non fiat nauſea? Cui
non inhorreſcant pili? Cui non tremat in viſce-
ribus cor? (ſi Chriſtianus eſſe velit) vt in ea habi-
taret vrbe, in qua Euangelium, Sanctus Paulus,
ac tota ſcriptura ſacra prohibetur atque damna-
tur: Et vt abnegetur atque infeſtetur, præcipi-
tur atque iuratur. Deberet ſane aliquis nudus
potius ex ea currere, & ne vno quidem ictu o-
culi in ea remanere. Hæc & id genus plurima ibi
Lutherus conuitioſiſſime ſimul & calumniôſiſ-
ſime, quibus in odium pij Principis populos
concitare nitebatur. Aduerſus ea ſpeciale
addidit librum Cochlæus, plurima in eo Luthe-
ri mendacia redarguens, ſuumque Patronum
pium Principem excuſans. Vbi inter alia ſic ait.
Ægre quidem fert Lutherus, quod Dux Geor-
gius cauſam fidei tam ſtrenue tutatur, & dicit,
Epiſcopis concionatoribusque dimittendum

Gg iij

*Mendacia &
calūnia Lut.
impudentiſſ.*

*Reſponſo
Cochlæi.*

*Tenetur Prin-
cipes secula-
res hæreticos
resistere,
1. Reg. 15.*

*C. de Episco-
pali aud. 1.
Statuimus.*

esse regimen Confessionis &c. At nequitiosus
monachus probe scit, Lutheranos nihil pro-
fus deferre Ecclesiasticæ potestati, sed omnem
ei obedienciam subtrahere, absque omni timore
ac verecundia. Scit item, Ducem Georgium non
mittere manum suam in Confessionem &c. in
creta conscientiarum, sed extrinsecus duntaxat
(ubi opus fuerit) inquirere, siue per signa
per alium modum, quisnam suorum contra-
tur & communicet, sicut Ecclesia instituit
præcepit. Qui sane id facit, ex nulla vel Tyran-
nide vel temeritate: sed ex debita obediencia
quæ eius conscientia sub animæ suæ salute in-
iuncta est, tanquam Christiano Principi, tum
Deo ipso, tum ab utroque iure, uti supra osten-
sum est. Væ autem ei, si istud non fecerit, sed
ex timore humano tam serua Dei ac viri-
tis mandata neglexerit aut prævaricatus fuerit.
Timendum enim foret ei, ne sibi contingeret
eiusmodi contigit olim bellicoso ac victorioso Rege
Saul, quem Deus reprobavit destituitque à
regno proiecit, ex nulla alia causa, nisi quod
regem Amalech non penitus deleuit, sicut ei De-
us per Samuelem prophetam præceperat: sed ce-
pit ac reseruauit Agag regem, ac permisit popu-
lo de ouibus & armentis meliora quædam
immolandum domino. Sic & Dux Georgius con-
tra Deum peccaturus esset, si non pro virili sua
(quæ admodum ius Imperiale ei sub iureiurando
iniungit) cunctis hæresibus in terris suis resiste-
ret. Quamuis autem omnes hæretici generali-
ter

per Amalech designantur, qui contra Ecclesiam pugnant, sicut pugnavit Amalech contra filios Israël: Præcipue tamen Lutherani per Amalech intelligi possunt. Amalech enim interpretatur gens bruta, siue lambens populus, qui secundum carnem sensumque animalium vivit, sicut vivunt nunc Lutherani in primis vero Idolum eorum, Monachus iste cum Moniali sua. Idcirco tenetur unusquisque Princeps Christianus Rom. subditus Imperio, sub iureiurando, nullam in terris suis hæresim tolerare, atque Ecclesiasticæ potestati (quæ ab hæreticis hoc tempore maxime contemnitur) assistere, ut Christiani ritus ordinationesq; & Cæremoniæ in terris suis cõserventur. Cæterum ad ipsum Principem Electorem Saxonæ, misit Cochlæus librum suum (sicut in ipso publice promiserat) cum quadam Epistola manu sua scripta. In qua humiliter petebat ab eo, ut Lutherum, iuxta propriam ipsius provocationem ad ius, adigeret ad standum iuri, atque ad experiendum in iudicio cum ipso Cochlæo, qui sub periculo corporis & vitæ offerret sese ultro ad probandum sufficienter, quod Lutherus sit hæreticus atq; seditiosus: Id quod Lutherus nunquam probari posse scripserat. Elector ille receptis ac lectis libro & Epistola Cochlæi, nihil respondit. At Cancellarius eius dedit nuncio scripturam, quæ testificabatur & librum & Epistolam Principi Electori à nuncio traditam esse, adiecta indignatione mi-

Gg iij

Per Amalech maxime Lutherani significuntur.

Liber Cochlæi ad Electorem Sax. ab eo missus. ut Lutherum in iudicio sifteret.

naci, quod Elector paterque eius in eo libro
sent iniuriis affecti, quæ memori mente repo-
nerentur. Verum dum liber Cochleii Dres-
dæ excuderetur, Iuriconsultus quidam Vite-
bergensis, cui nomen est Benedicto Pauli,
Typographo fallaciter per mediam personam
sex Quaterniones eius libri adeptus est, data
de, quod redditurus esset antequam Dresdum
egrederetur: sed vir Evangelicus, qui fidem in
ore semper habet, calcata fide data, non reddidit
Quaternionibus abiit. Lutherus itaque mor-
tuum scripsit librum, cui titulum fecit. Parvum
responsum Lutheri, ad proximum librum Du-
cis Georgij: Ut ad easdem nundinas Lipsie
parata esset responsio in librum Cochleii, qui
eodem tempore iam primû editus erat. Quam
malignus vero in Ducem Georgium, quam de-
perbus in Cochleum, & quam impius in ve-
vitamque Monasticorum, in eo fuerit libro Lu-
therus, non facile enarrari queat. Etenim Duci
Georgio imputavit ibi librum Cochleii, tanquam
autori, eò quod Typographus in frontispicio
libri, ad decorem aspectus, appresserat arma Du-
cis. Ait igitur. Ducem Georgium habui quidem
pro viro superbo & iracundo: At tam rudem
ac inconsideratum non putavi, ut paterna ar-
ma sua, Nobilem ac preciosam Coronam ru-
team, summum suum decus super terram, debe-
ret fatuo in eius narium excrementa illuere,
que apprimere, ac sinere, ut sic circumferretur
in terra. Maius dedecus nobili coronæ

*Libri Luth.
malignus in
Ducem Geor-
gium.*

*De rubea co-
rona.*

nunquam accidit, Quam tot memorabiles Imperatores, Principesque ac Domini, tanto tempore, hætenus in summo honore, atq; adhuc, circumtulere, ac tot egregia facinora virtutesque, sub eius vexillo, tum in bellis tum in pace adiderunt &c. Ad hæc ita respondit Cochläus. Corona rubea per Typographum vitro apposita est: Id quod ei neque à Duce Georgio, neque à meipso mandatum fuit. Quemadmodum ipsemet fatetur, ac fateri vult, vbicunque ea de re rationem postulatus fuerit: Quandoquidem illam antea vltra XX. annos plurimæque libris à se excusis appresserit. Neque immemoro stat laudabile illud stemma circa veritatem, quæ meo in libello, per gratiam Dei, asserta, cõfirmata & in lucem prodita est euidenter, contra vanas nugas præsumptuosaque mendacia Lutheri.

Quod autem Lutherus acri exclamatione ait. O si viueret Dux Albertus, nobilis ille Heros, & videret sic degenerasse filium suum: Ah multo libentius est mortuus &c. Hoc est Rhetoricum quoddam præstigium, quo ex musca facit Elephantem Lutherus. Profecto si hætenus vixisset laudatissimus ac fortissimus Princeps ille, nequaquam permisisset, vt Apostaticus Monachus (quem Papa, Cæsar, omnesque Status Ro. Imperij, multæ præterea Vniuersitates, atque externæ Nationes Christianitatis, publice vt hæreticum condemnauerunt) deberet sub protectione præclarissimæ domus Saxonie,

Dux Saxonie. Albertus Pater Ducis Georgij.

tantum schisma, tãtamq; turbationem in Gene-
rali Christianitate, tantumq; damni, calamita-
tis, cœdiumq; & sanguinis effusi in Germania,
per mendacia hæreticaq; & seditiosa scripta et
citare atq; procurare, ipsumq; stemma Ducum
Saxonie, ruteam Coronam, tam graui ac inde-
libili nota cõmaculare. Neq; dubito, si glorio-
sus Princeps Elector Dux Ernestus, cum suis
Catholicis progenitoribus, à mortuis resurge-
rent, atq; viderent, quid in Catholicis eorũ pro-
uinciis Lutherus intra XII. annos instituerit:
Quin ipsum ignitis forcipibus facerent dilani-
ri, atq; in puluerem comburi, suumq; nepotem
ac patrualem, Ducem Georgium, summis lau-
dibus prosequutari essent, quod provincias
suas, nõ solũ strenue in Catholica fide antiq;u-
q; Cæremoniis (sicut ipsi post se reliquerant) ser-
feruarit: Verum etiam temporalium rerũ incre-
mentis, multisq; præclaris ædificiis, per pro-
curatamq; regendi solertiam suam ita extule-
rit atque dirauerit, vt meliores antea nunquam
fuerint. Hæc ibi Cochlæus. Cæterum quante
sint calumnie impietatesq; Lutheri eo in libro
suo, contra omnem statum Monasticum: Inre-
gro declarauit idem Cochlæus libro. Sed nimis
longa foret omnium recitatio. In summa vocat
ibi Lutherus omnes Monachos perfidos, abne-
gatos, Apostaticosque Christianos, atq; etiam
blasphematores ac novos Crucifixores redem-
ptoris sui Iesu Christi, criminatoresq; eius pas-
sionis ac sanguinis. Ideoq; suadet ibi populis

*Dux Sax, Er-
nestus o'im
Principis Ele.*

*Conuicia In-
the in Mona-
chos,*

affuecat per Monachum nihil aliud intellige-
te, quàm abnegatum Christianum, Apostatam
fide Christi, confœderatum Diabolo aut Ma-
gum &c. Erat itaq; grauis inter agnatos Princi-
pes, Ducem Electorē, & Ducē Georgiū, dissen-
sio, non solū in causa fidei & religionis: verum
etiam in quibusdā aliis rebus, quæ ad tempora-
le regimen spectabant. Quoniā vero inter Du-
cē, Electorē Ernestū, huius Electoris auum, &
inter Ducē Albertum, Ducis Georgij patrem
(qui erāt fratres Germani) ita mixtim facta fuit
terrarum diuisio, vt alter alteri bellum inferre,
absq; propria terrarum suarum iactura, nō pos-
set: deo ex vtraq; parte factus est delectus Con-
siliatorum insigniumq; virorum, qui in vnum
conuenientes, velut arbitri, in quos vterque
Princeps compromiserat, ita composuerūt fœ-
liciter omnes dissidiorum causas, vt tam Luthero
quàm Cochleō aliisque interdictum sit, ne
de cetero suis de religione contentionibus in-
termisceant nomina causasque Principum isto-
rum aut earum ciuitatum.

Interea cœperūt, non sine laude multorū, legi
opuscula Georgij Vuicelij, qui X. annis Luthero
fuerat: Resipiscens autē, Lutheri dogmata
docte acriterq; impugnabat. Lutherus quidē
longe superbior erat, quàm vt dignaretur illi re-
spondere: Ionas autem & Cordatus ac Raide-
nus quidam, partim Latine partim Teuthoni-
ce, criminationum & cōuitiorum plausfra ple-
na in eum effuderunt, Quibus ille intrepide

*Cœcordia in-
ter Electorem
& Ducē Ge-
orgium facta.*

*Georgius Vuicelius deser-
tor Lutheris-
mi.*

Verba eius in respondit. Ione quidem inter multa alia sic ob-
Iustis Ionam. uiat. Atque adeo tu ipse (inquit) Iona falsus
 es Balthasari Phacho, viro incorrupto, ac
 quadriduum, quàm isthinc discederem, immo
 tuis mecum actum fuisse. Vbi nunc Iaqueus pro-
 focator, à quo non longe absui? Immo, ubi est
 frons tua Iona? O sanctum virum, cui ex corde
 imo dolet, quod non iam diu in cruce sub-
 etus, coruos pasco. Parum erat, me Cethegum
 factum, nisi & Verrem faceret, & post fidei-
 gum, virtutis omnis hostem, mente prava
 tum, carnificem furiosum &c. O linguam recte
 Evangelicam, probe saluificam. Vellem autem
 Iona, tui nominis tuæque sectæ aliquam habu-
 ses rationem, in ista tua perturbatione, quæ te
 quantus quantus es, totum absorptum, adeo
 dementatum, per tot conuictorum ac menda-
 ciorum præcipitia agitauit &c.

Fax & origo
seditionis fuit
Lutherus.

Maxime vero ægre tulerunt, quod Viceramus
 omnem tumultum calamitatumque culpam
 originem Lutheri imputauit: sic enim scripsit
 in eodem libro. Qui fax & origo totius calami-
 tatis extitit, is in summum cacumen euectus
 rum belle potitur: Vere Leo (nam ita voluntate
 dicatum) in cubili suo accubans, qui sibi can-
 lisque suis sufficienter cepit. Quare rugira suo
 misera animalcula perterrefacit, vt ne mutire
 quidem contra audeant, & attrahit pauperem, vt
 attractum deuoret. Dic mihi, ad quem fecit in
 Conuentu Vuormaciensi Secretarius Baden-
 hæc verba. Ingentes motus excitaturi sunt
 bti

An sefellit eum opinio? Quis primum
 scripsit, Verbum Christi annunciare Tyrannis
 unultum? Quis suavit, vt quisquis possit & ve-
 lit, discindat atque aboleat Bullas, immò in ci-
 nerem vertat valuas, quibus fixæ eæ sint? Quis
 suavit, Monasteria solo æquanda esse, vt Diabo-
 li lupanaria? Et sat esse causæ dixit, cur Ecclesiæ
 Collegiata, vna cum Monasteriis & sacellis e-
 radicerentur. Quis cecinit Dorum hocce, Epi-
 scopos commeritos, vt è Christianismo, ceu lu-
 pifures, & latrones expellantur? Quis scripsit
 de lotionem manuum in sanguine Cleri Rom.
 Ecclesiæ? O Thraces, O Scordisci, qui adeo hu-
 mano sanguine delectamini. Mirum, quod nõ
 ex ossibus capitum magis bibere libet, quàm è
 cyphis auratis. Taceo hic Bohemicum exem-
 plum, quod minatur Æmato dispas ille. Quem
 refert Epistola ad Lyncum, in qua absque mise-
 ricordia perdantur Papistæ? Hæc & id genus se-
 ditiosa scripta non pauca obiecit ex Lutheri li-
 bris Lutheranis Vuicelius.

Ad quæ sane nihil respondit Lutherus. Nisi
 quod in Raideni librum scripsit præfationem
 Teuthonicam. In qua magno fastu & contem-
 ptu ait, Manifesta mendacia responso digna nõ
 esse: Vuicelij autem impudens & os & cor, con-
 tra propriam suam conscientiam, adeo manife-
 ste mentiri, vt etiã eius Papistæ palpate queant,
 etiamsi cæci essent: Ideo non esse dignum leuè
 illam nebulonem, ad cuius scripta respondere
 debeat. Hac Lutherus calumnia, soluit, iudice

*Præfatio
 Lut. contra
 Vuicelium.*

se & cæco vulgo suo, cuncta Vuicelij argumen-
ta. Verum apud cordatiores, cœpit in dies suspi-
ctior fieri Lutheri doctrina, dum viderent ab ea
deficere doctos & disertos quosdam viros, qui
& stylo & ingenio valent. Inter quos sane præ-
cipue Doctorem Ioannem Crotum & hunc
Vuiceliū, criminatur & odit Lutherus cū suis.
Eodem anno missi fuerunt in Germaniam Or-
ratores duo. Vnus à Papa Clemente VII, alter à
Cæsare Augusto Carolo V. Qui Principibus
Statibus Ro. Imperij annunciarent futuri Con-
cilij Generalis celebrationem. Quæ qualiter
gen da esset, Octo declarabatur articulis: Qui
vbi propositi fuissent Electori Saxonix, is po-
tuit dilationem ad respondendum, donec super
ea re cum cæteris sibi adherentibus consultaret
in Conuentu Smalkaldiensi, sub finē Iunij me-
sis habendo. Facta igitur ibi deliberatione, præ-
ferunt responsum, in quo vbiq; prætulere
summo Pontifici (tāquam ei nihil obediētie
debeant) Ro. Imperatorem, quem pro dominum
suo agnoscebant. Quamuis igitur in proponen-
do & subscribendo vidissent vbiq; primas pot-
estates datas fuisse Nuncio Apostolico, R. Domi-
no Hugoni de Rangonibus, Comiti, & Episcopo
Regiensi, qui & Principem se subscripserat.
Post quem Cæsaris Orator absque omni addi-
tione subscripserat simpliciter, Lambertus à
Briaerde: Ipse tamen in responso suo, hoc vixit
sunt initio. Salutem plurimam & officia nostra
Magnifice & Reuerende in domino, amicis
cula-

*Duo Orato-
res, vnus Pa-
pe, aliter Cæsa-
ris, propter
Concilium ge-
nerale ad
Principes
missi.*

*Responsum
Lutheranorū*

gularis, & Domini obseruandi. Cum nuper nobiscum die secundo Iunij essetis, in oppido nostro Vuinmaria, in Turingia, postquam nobis deliberata quædam Inuictissimi Imperatoris Caroli Quinti, Cæsaris Augusti, Domini nostri Clemētissimi, & Ro. Pontificis Clemētis, de Concilio exposuistis, & Nuncius Pontificius exhibuit nobis quosdam articulos de Concilio scriptos: Respondimus vobis, nos collocuturos esse de hac re cum aliis Principibus, Comitibus ac Ciuitatibus, nobiscum sentientibus de religione &c. Quoniam vero, primus articulus ita habebat. Quod Vniuersale hoc Concilium, quod indicendum & celebrandum proponitur, liberum sit, & iuxta morē Ecclesiæ cōsuetum, atque multis ante sæculis ab initio vsque Vniuersalium Conciliorum ad hæc tēpora obseruatum, celebretur. Secundus vero sic. Quod ij, qui Concilio interesse habebunt, eius decretis stare & inuiolabiliter parere, profiteantur & promittant. Et sextus locum in Italia Concilio præfigebat, vnam ex his tribus ciuitatibus Mantuam, Bononiam, Placentiam. Quarum vnaquæque cum rura, capax, fertilis, & salubris sit: vicinitate etiam situs, Germania magis, quam cæteris omnibus Transalpinis Nationibus esset accommodata.

Lutherani in resposso suo de iis maxime cōque rebatur articulis, tanquam prorsus dissentientibus à deliberationibus Principū, quæ in Conciliis Imperialibus habite atque cōcluse fue-

*Articuli de
Concilio fa-
cturo.*

*Quærela Lu-
theranorū con-
tra eos articu-
los.*

rant. Etsi enim in primo (inquiunt) articulo vocat librum Concilium, tamen aliud agitur re ipsa, cum primum omnes potentatus sibi obligare vult. Si enim liberam Synodum habere vellet, hanc obligationem non requireret: Quæ enim nihil profutura est, si quid contra eum in libertate Synodo, ex verbo & scripturis Dei decernatur. Nunc cum obligat Principes, certe per speciem & nomen Concilij, id facit suæ potentia stabilien-
 liendæ causa, vultq; habere obnoxias omnium voluntates &c. Aduersus hæc ita præfatusest Cochlaus, in quodam ad Primatem Scotia Archiepiscopum S. Andrææ libello. Quod Lutherani in hos Oâto de habendo Concilio articulos consentire nolunt, mera videtur esse tergiversatio. Quid enim in illis est, quæso, vel durum vel iniquum, quod vlla æquitate aut ratione honeste recusari queat? Etenim in primo articulo petitur, vt Concilium sit liberum, vbi licet Patribus tuto ac secure decernere liceat, quicquid spiritui sancto visum fuerit. At illi flagitant, vt in Germania celebretur, vbi Patres ita forent captiui vt nisi decerneret ea, quæ Lutheranis placeant, mox armis Nobilium & Lutheranae plebis furori obiicerentur interficendi. Petitur in eodem, vt celebretur Concilium iuxta morem Ecclesiæ consuetum, & hoc retro sæculis ab initio vsque seruatum. At illi nouum quærunt morem, iuxta quem summo Pontifici præponatur Ro. Imperator: Cardinalibus & Episcopis Principes & Domini seculares: Pasto-
 ribus

*Cochlaus de
 equitate illo-
 rum articulo-
 rum.*

*Nouum mo-
 rem in Concilio
 petunt Lutherani.*

bus scilicet oues, Sacerdotibus Laici, Patri-
 busque filij. Et de fidei quæstionibus non de-
 terminat Episcopi & Theologi, sed clamosi Rhe-
 tores & Syllabarij Laici, qui nouam Bibliorum
 interpretationem, quam Lutherus ædidi, in
 manibus gestantes, sacrae Theologiæ Docto-
 ribus insultent & reclamant, contentiosisque
 vociferationibus præualeant, quod non aliter
 intelligendus sit cuiuslibet scripturæ textus,
 quem ipsi cum suo Luthero intelligunt. In se-
 cundo autem articulo petitur, vt Concilij De-
 cretis pareatur. Hoc Lutheranis alienissimum
 videtur, Quasi contra libertatem Christianam
 sit, parere Concilio. Vellent potius ita celebra-
 ri Conciliū, sicut celebrati sunt hactenus apud
 nos Germanos plerique Conuentus Imperia-
 les. In quibus licuit eis, per saluum condu-
 ctum, impune contradicere quibuslibet alio-
 rum Principium Ordinūque, atque adeo &
 ipsius Imperatoris decretis: Consumptis fru-
 strator Millibus atque etiam Myriadibus Au-
 reorum, dum fictis verbis spem concordia non
 proponerent &c. Dicebant in eodem re-
 sponso suo Lutherani, Ad officium Cæsareæ
 Maiestatis pertinere, vt Cæsar curet, rem ex ver-
 bo Dei cognosci ac iudicari, quandocunque
 Ro. Pontifex veritati aduersatur: Ne Papa, cum
 pars sit, simul etiam Iudex sit. Ad hæc ita re-
 spondit Cochleus. Quomodo in Concilio iu-
 dex præcipuus & solus erit scriptura (vt Luthe-
 rani volunt) quæ sententiam per sese neque sen-

*Parere De-
 cretis Conci-
 lij, alienum
 est Lutherana-
 nis.*

*Sola scriptu-
 ra diuina non
 potest in con-
 trouerſis iu-
 dex esse.*

Hh

tit, neque intelligit, neque eloqui potest. Nisi
 pe: hoc derogauerim sacrae scripturae, quam
 opus spiritus sancti veneror & sacrosanctam
 habeo, a qua & pendo, ac sciens prudens
 ne latum quidem digitum ab ea discesserim.
 verum eius sensum in controuersis, non ab
 samet requiro, quia eloqui ne scit: sed a
 ctis Partibus, qui uiuo Dei spiritu inspirati
 cuti sunt: Aut a Ro. Pontifice, pro cuius
 Christus ipse rogauit: Aut a Generali Concilio,
 in cuius medio Christus ipse est, & spiritus
 veritatis realiter praesens existit, sententiam
 per ora patrum (qui Ecclesiam repraesentant)
 raciter dicit. Habitat enim spiritus ille, non
 mortua litera, sed in uiuo corpore Christi, quod
 est Ecclesia, quam gubernat, sicut anima cor
 pus: Non in uerbis aut syllabis scriptis, sed in
 cordib⁹ fidelium, quae sunt Epistola uiua (ut
 Apostolus) nae uere uiuunt per fide. Sicut enim
 corpus ex anima: Ita & anima ex fide uiuunt.
 Quando ergo clamant Lutherani (uere) quia
 tia, circa haec uerba. Hoc est corpus meum) suum
 sensum esse uerum: Contra uero clamant
 haeretici, ut Zuingliani, suum esse uerum: Catholici
 uero reclamant uerumque. Quis hic, quae
 so, eloquatur sententiam? Nemo profecto iustus,
 quam summus Pontifex, aut Generale Concilio.
 Divina enim scriptura in controuersis
 non ad scripturam mutat, sed ad summum sacerdotem
 ire iubet, ut ab eo petatur iudicium ueritatis,
 Deut. 17. Sic & Malachias ait, Labia sacerdotum
 custodiant

2. Cor. 3.

Quis debet esse iudex in causis fidei.

et iudicij ueritas.

custodiūt scientiā, & legē requirent ex ore ei⁹:
 Quia angel⁹ domini exercituū est. Sic Christus
 docet audire, non muras literas, sed Ecclesiam
 nā. Deniq; & Paulus cū Barnaba, in contro-
 uersia de circūcissione exorta, appellauerūt, nō
 ad scripturā, quæ decernere nequit, sed ad Apo-
 stolos & Seniores in Hierusalē. Et illi eā contro-
 uersia determinantes, non scripturā, sed spiritū
 sanctū, & seipsos posuerūt iudices, dicentes. Vi-
 sum est spiritui sancto & nobis &c. Si enim ad-
 uersarij Pauli fuissent tam peruicaces & rebel-
 les Ecclesie, quā hodie sunt Lutherani: ne-
 quaquam acq̄uissent illi iudicio, sed dixis-
 sent. Quæ scriptura decernit, ne circūcidin-
 tar gentes? Atque ita in hunc vsque diem per-
 manisset ea controuersia: Quia non scriptura,
 sed spiritus sanctus per Apostolos & Seniores
 eam determinauit. Hæc & id genus alia Co-
 chlarus ad Primatem Scotiæ, contra exceptio-
 nes & tergiuersiones Lutheranorum. Qui
 sub idem fere tempus aliam quoque Apolo-
 giam scripsit, pro Episcopis Scotiæ, aduer-
 sus Alexandrum Alesium Scotum, qui Apo-
 statica perfidia è Scotiæ regno Vuitrenber-
 gam profugerat, atque ibi odiosam aduersus
 Episcopos illius regni, querelam & accusatio-
 nem ædiderat, ad Sereniss. Regem Scotiæ, Ia-
 cobum Quintum: propter quoddam Decretum,
 quod prohibebat legere Noui Testamen-
 ti libros lingua vernacula. Dicebat Alesius.
 Quid facerēt aliud Turcæ, aut alię gētes inimicę
 Hh ij

*Malach. 2.
 Matth. 18.*

Act. 15.

*Apologia
 Cochlei pro
 Episcopis Sco-
 tiæ, contra
 Alesium
 Apostatā.*

nomini Christiano, quàm quod isti faciunt, ut
 populus attingeret sacros libros, ne cognosce-
 ret Christi beneficia & sanctissima præcepta
 &c. Respondit Cochläus. Nequaquam faci-
 unt. Episcopi per illud Edictum, sicut Turca
 a t alia gentes inimicæ nomini Christiano
 Turcæ enim omnibus, vbi possunt, Christi-
 nis sacros libros adimunt, sacerdotibus rari-
 ac Laicis, absque vilo discrimine & respectu.
 Episcopi autem optima intentione, non ad
 odium Christi aut plebis Christianæ, sed ad
 gloriam Christi, & in ædificationem atque
 utilitatem plebis, ita statuunt, Vt plebs in Eccle-
 sia à sacerdotibus, rite vocatis & ordinatis, præ-
 sumptum Dei, beneficia, præcepta & promissa Chri-
 sti audiat deuote, & addiscat cum fructu. Scri-
 ptum est enim: Labia sacerdotis custodiunt sci-
 entiam, & legem requirent ex ore eius. Hoc enim
 longe melius est, & diuinæ ordinationi confor-
 mius, quàm est nouitas Lutherana: Quia tunc
 populus retrahitur à concione publica, & sub-
 citur angulari prædicatione aut lectione Li-
 corum, quos nemo in Ecclesia Doctores con-
 stituit. Nullum itaque pariunt fructum bo-
 num: De quibus dicit Dominus per Prophe-
 tam. Expectaui vt facerent uas, & fecerunt
 bruscas. Et Christus in Euangelio. Nunquam
 colligunt de spinis uas, aut de tribulis ficus.
 De quibus & Erasmus Roterodamus, vir æro-
 nostro longe doctissimus, ita scribit ad Valter-
 rium. Nunquam illorum Ecclesias sumunt
 lus,

Malach. 2.

*Prædicationes
 Lutheranae
 sine fructu
 bono.*

Esaiæ ..

Matth. 7.

sed aliquando vidi redeuntes à concione, veluti malo spiritu afflatos, vultibus omnem iracundiam, ac miram ferociam præ se ferentibus. Quis verò vnquam vidit in illorum concionibus quenquam, pro peccatis suis fundentem lachrymas, tundentem pectus, aut ingemiscentem? Hæc ille. Laudandi igitur, non reprobandi sunt Episcopi, qui tales deordinationes & peruersitates prohibent. In hunc modum respondit Cochlaus ad 50. huiusmodi objectiones Alefij, quas longum foret recitare.

Sed & contra Sebastianum Francum Teuthonice scripsit, nempe contra hominẽ Zuin-
glianum, qui Teuthonice grande scripsit volumen, quod Chronica inscripsit, in tres partes diuisum. In quarum prima, recitat historias ab Adam vsque ad Christum. In secunda, à Christo vsque ad coronationem Imperatoris nostri Caroli V. Augusti, Bononiæ factam. In tertia verò (quæ vt cæteris est prolixior, ita & longe pestilentior) totis ingenij sui viribus oppugnat Ro. Pontificum auctoritatem gestaque & constitutiones. Diuisit eam partẽ in V I I I. libros bene longos. In quorum primo ex Veleno, aliisque hæreticis probare nititur, Sanctum Petrum Romam nunquam venisse: Et vitas Pontificum adeo maligne describit, vt multo plures sint ibi eximinationes & calumniæ, quam rerum gestarum historia. In secundo libro scribit de Conciliis. In tercio de hæreticis. In Quarto de Monachorum ordinibus. In

Hh iij

Chronica Sebastiani Franci hæretici.

Quinto de sanctorum cultu & de Missa. In sexto de vitiiis & malis artibus Ro. Pontificum. In septimo de Ecclesiasticorum Curtisanicis negotiis. In octauo de signis, Papam & Archiepiscopatum concernentibus, & de extremo iudicio. Totum sane volumen adeo refertum est & impii erroribus, & odiosis mendaciis seditionibusque calumniis, in Papam omnemque Clerum atque etiam in tributa & vectigalia secularium Principum: vt Magistratus Argentinenis, & Typographo interdixerit venditionem huiusmodi, & auctori ciuitatem: Nihilominus multum per fallaciam furtiue in occulto vendita sunt volumina. Cochlaus igitur, vt Germanis suis breuiter ostenderet, quam misere ac maligne ab huiusmodi nebulonibus decipiantur. Duos adidit libellos. Vnum contra Reformationem falso adscriptam pio Principi, Sigisfrido Imperatori Augusto: Alterum contra venditorem taxat Capitulum Quinti libri Tertie partii Chronicorum Francie iam dicti, Cui hanc tenentem Francus ille superscriptionem. Quando, quomodo, & a quo, Occidentalis Ecclesia Europa, Missam & Transsubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi accepit. Ad quam sane Cochlaus dolenter ita respondit. Vtranque certissime accepimus à Christo Domino nostro: Vtraque enim non humanis viribus aut verbis, sed mandato, virtute & verbo Christi, Omnipotentis filij Dei, fit, qui dixit. Hoc est corpus meum: Hoc facite in mea

*Duo Libelli
Cochlai.*

*De Missa &
Transsubstantiatione.*

commemorationem. At Francus iste, velut ho-
lis tum Missæ tum Ecclesiæ, vult vtrâque rem
facere nouam ac nuper introductam, & à Dia-
bolo inuentam. Quod tamen neque ipse, neq;
Lutherus, neque vll. spiritus seditiosi, simul cū
omnibus demoniis, ostendere vnquam pote-
rūt &c. Respōdit deide sigillatī ad LXXXVIII
articulos ex vno illo capitulo excerptos. Circa
vltimum ergo sic ait. Mallem equidem multo
potius ex sacra scriptura religiosiq; scriptis
sanctorum patrum, contemplatiuam quærere
vitam, & cor meum in Dei laudibus mirabili-
busque consolari atque oblectare, quàm huius-
modi vanis impiisq; nugis hæreticorū inten-
dere: Sed oportet me, velut exiguum & quale-
cunque membrum Ecclesiæ, aduersus imma-
nes, virulētos, & importunos istos Ecclesiæ ho-
stes, facere quod in me est, quantum Deus de-
derit. Vnde cogor, tantum molestiarum, vani-
loquiorum, venenosarum deceptionum, odio-
sorum mendaciorū, criminationū, conuictorū ca-
lūniarūq; ab istis illotis, & à dæmonio obses-
sis blateronib⁹ pati atq; videre. E quibus nihil
suauis, iocūdum aut ædificatorum recipio, sed
amarissimum fel omnēque fordē, hæresimq;
& illuuiem rudissimorū Bubalorū & Onagro-
rū veteris nequitia & impietatis, nempe Leoni-
stacum, Albigenium, Pighardorum, Thabo-
ritarum, Hussitarum &c. cum nausea conspi-
cio. Quā nouelli isti hæretici pleno vomitu in
publicum eructant, iteratisq; fordiū vicibus in

Hh iij

plebem Dei euomunt. Fuit isto anno apud
Lutheranos tanta de nonissimo die & extremo
iudicio fama, atque etiam de certo die huius
anni persuasio, vt ex plebe multi nolent ad-
ficare, ex agricolis multi nolent seminare
arate: ex Nobilibus non pauci sumpserint Eu-
charistiam, tanquam certo die (qui mundo no-
uissimus foret) morituri. Verum vbi dies ille
præfixus à Pseudopropheta, præterit absque
mundi transitione: misere decepti atque illi
homines illi Euangelici, & coram aliis erubue-
runt, & se inuicem deriserunt, Vuittenberge
atque in plerisque aliis oppidis. Quemadmo-
dum & Anabaptistæ plerunque terruerunt
comminatione homines simplices: Quia
vere Euangelici aut essent aut vnquam fuissent,
scirent vti que, Christum dixisse, Matth. 24. De
die autem illa & hora, nemo scit, neque angelus
cælorum, nisi pater solus. Et Act. 1. Non est
vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pa-
ter posuit in sua potestate.

Acta & scripta Lutheri,

Anno Domini

M. D. XXXIII.

*Præfatio Lu-
theri in librum
suum. De an-
gulari Mis-
sa.*

Interea longe immaniorem vitæ
rémque Teuthonice euulgauit
Lutherus, quem inscripsit de angu-
li Milla consecrationeque sacerdotum. In quo